

nios sceleribus sese in Deum contaminasse, quot homines vixissent a nato orbe, quod viverent, quotque victuri semper essent. Tanto illis, de quibus loquimur, hoc a ratione remotius sideri debebat, quod immensam fere mundo aetatem tribuerunt. Vide Jac. Perizonium (Atqui Egypti c. 2. p. 14.). Itaque definitum, et certum quemdam numerum geniorum, qui in Dei maiestatem peccassent, constituere, et orbem veluti animorum ultro, citroque committentium commissis ratio ipsa flagitabat. Deinde non poterat a se impetrare, ut benignitati divinae consentaneum ducerent, ad infinitum tempus tantis miseris naturae suae particulas addicere. Quare rite purgatis mentibus reditum ad Deum patere non poterant non praecipere. Interim plerosque animos de nulla re minus cogitare videbant, quam de purgatione sua; contra vitis immer sos novas semper sordes contrahere. Longum igitur illis exitium decernebant, mentesque corpore uno solutam ad alteram confestim obire praecipiebant, dum deformatem exuissent, et maculas eluissent Deo exosas. Quod jam nominatim ad dogmatis hujus patronos atinet, Pythagoras unus omnium nobilissimus illud ex Aegypto, ubi ejus natales Herodotus ponit (Euterpe c. 123.), in Italiam transtulit, adeoque pertinaciter tuitus est, ut assereret mentem suam primum in Ethalide Mercurii filio, tum in Euphorbo, Hermotimo, aliisque, ut est apud Laertium, fuisse donec eum Pythagorae corpore consociaretur (De vit. phil. t. 8. segm. 4. s.). Magistrum avidè secuti sunt discipuli, ac quotquot huic disciplinae generi se addixerunt, ab hac opinione minime dimoveri poterant: inter hos praecipuis eminenter Timaeus Laeris, ac Empedocles (Ibid. l. 7. segm. 77.); hic certe similiter inceptit, cum se olim puerum, puellam, plantam, piscem fuisse commentus est: ab illo Plato eundem errorem condidit (§. 163. sch. 2.), et in Academiam intulit. Verum id mirum videri potest, quomodo haec pervulgata inter veteres doctrina de animarum migratione cum alia non minus universe usitata, et omnino opposita de inferiorum poenis, et cruciatus tanto tempore consistere quiverit: torsit certe ea res viros eruditissimos; arcanum feliciter detexisse sibi Moshemius videtur (In Gudw. t. 5. s. 3. §. 31. not. 4. §. 7.). Concidit, ait, haec tota quaestio, si discrimen hoc tantum observemus, quo veteres animam rationis competem, et sensu, vitaque praeditum se junxerunt (vide §. 14. i. sch. 2.). Animus scilicet, in quo sensus est, qui unus etiam extrahitur, et gaudio perfundi potest, his philosophis auctoribus ad inferos descendit, ibique aut poenas sustinet, aut voluptatibus afficitur. Is vero animus, qui ratione valet, in quem proprie nec dolor, nec voluptas cadit, ad umbrarum haud profectur sedem, sed in alios homines, aut bestias pro vario statu suo commigrat, et orbem veluti quemdam iungere so conficit. Perspexerunt hanc rem, non omni licet ex parte, juniores Platonici, Procles

singillatim, et Syrianus, quos Aeneas Gazaeus nominat in Teophrasto. Quippe qui aperte praeeperunt, animum hominis, qui in bestiam post abitum corporis migrat, non esse naturam illam, quae in homine isto sensu quondam: leonem enim, aquilam, aut aliud animal, quod animus ingreditur hominibus, propria, et peculiari instructum esse anima sentiente: solum illum animum in quo ratio est, ideo cum animatis bestiarum corporibus jungi, quod sensibus nimis, et cupiditatibus corporis obtemperasset: idcirco in pisce illo, in quo Empedocles olim, quod ipse fassus est, existit, duplicem fuisse animum rationalem, et sentientem. Haec tamen, quamquam speciosa a Moshemio dicta sint, omnis dubitatio tolli non videtur; nam ut animum sentientem ad inferos descendere; ita rationalem vel statim, vel post toleratas aliquo tempore poenas ad superiores, et bestiarum sedes avolare veteres illi tradiderunt. Mihi potius id argumento est, priscos illos philosophos raro sibi constantes fuisse, multaque quae minime inter se cohaerent, ratiocinando conclusisse: cuius rei infinita in ipsorum scriptis exempla prostant. Sed jam nemo a me expectet, ut ineptias has fusiore oratione refellam: exposuisse illas refutasse est. Ne tamen nihil dicam: contra animorum migrationem in bestiarum quoque corpora praeter sensum communem, qui immensum hominem inter, et bestiam discrimen interesse docet, pugnant ea, quae suo loco de brutorum animis, eorumque ab humanis differentiis dicentur. Deinde neque migrationem in corpora tantum humana, quod nominatim Helmontius cum Rabbini aliquot asserentibus Aedae animam in Messiae, utpote Adae secundi, corpus transitoriam defendit, admitti cum ratione posse vel inde patet, quod cum in novo corpore anima nostra rursus delicta committere posset, purgationis hujus nullus foret finis: unde circuitio haec infinita evaderet, nec unquam transitus ad veram, constantemque beatitatem, quam tacito naturae ductu appetimus, daretur. Tandem, quod rei caput est, opinatio haec opponitur orthodoxo dogmati de recipiendo a quovis praemio, vel poena in suo corpore, prout in eo bene, vel male gesserit.

SECTIO II.

DE COMMERCIO ANIMAE CUM CORPORE.

QUOD SECTIONIS ARGUMENTUM?

CLXVII. Anima mea tametsi corpus non sit, arcetissimo tamen cum eo nexu copulatur; neque enim illud, cum lubet, deserere potest. Ex hoc porro nexu, qui ab altiori adorandi Auctoris imperio repetendus, mirabile prorsus inter entia toto genere diversa commercium promanat. Atque istud sectionis hujus argumentum constituit, in quo deducendo ego ita versabor, ut primum, paucissimis de animae sede, ac phaenomenis, quae huc pertinent, praemisissis, in aptissima expli-

candi commercii rationem inquiram; deinde vero excogitata adhuc a philosophis systemata in examen paulo accuratius singulatim vocem.

CAPUT I.

De Sede Animae, et Commercii Phoenomenis.

ANIMA IN SOLO CEREBRO SENTIIT.

CLXVIII. *Animam non in toto corpore, sed in solo cerebro sentit.* Veritas experientis demonstratur. 1.) Secto, aut forster legato nervo omnis illico sensus, et motus ea in parte petit, teste Boerhavio. 2.) Huc pertinet, quod Cartesius refert (*De usu part. l. 12. c. 3. Princ. p. 4. n. 196.*): *Cum puellae cuidam manum gravi morbo affectam habenti velarentur oculi, quoties chirurgus accedebat, ne curationis apparatus turbaretur, eique post aliquot dies brachium ab cubito usque, ob gangraenam in eo serpentem, fuisset amputatum, et panni in ejus locum ita substituti, ut eo se privatam esse plane igitaret; ipsa interim varios dolores nunc in uno ejus manus, quae abscessa erat, digito, nunc in alio se sentire quereretur.* 3.) *Compressa sunt rursus Boerhavii verba (Inst. med. 2. n. 204.):* discussa, putrefacta medulla cerebri omnis actio per nervos illos oriandos exerceri sueta statim aboletur, licet nervi in integritate sua perstent. 4.) Innumerabilibus exemplis, ait Hallerus (*In not. in Boer. t. 4. inst. med. prael. n. 548.*), constat, sensorio illaeso, aut illaeso nervo artus aliaque, sed vel cerebro laborante, vel nervo inter sensorium, et cerebrum sensum omnem deleri.

ADSCQÛE IN EO SOLUM RESIDET.

CLXIX. *Animam quoad suam substantiam non est actu in toto corpore, sed solum in cerebro.* Ibi certe est anima, ubi sentit: sed anima non sentit in toto corpore, verum solum in cerebro (§. praec.): igitur anima non est actu in toto corpore, sed solum in cerebro. Accedit, quod intelligi nequeat, quomodo ens simplex omni extensione destitutum, et finitum omnibus corporis partibus quoad substantiam simul praesens adesse possit (conf. §. 143. sch. 2. n. 2.).

Coroll. Ob eandem rationem anima non est in toto cerebro, ita ut quoad suam substantiam singulis ejus partibus praesens adsit.

QUAE PHILOSOPHORUM OPINIONES?

Schol. De veteribus generatim Ciberò scribit (*Qg. tusc. l. 1. c. 9.*): *Aliis cor ipsum animam esse videtur: ex quo excordes, recorderes, concordesque dicuntur. — Empedocles animum censet cordis suffusum sanguinem. — Anaxagoras animum esse sentit in principio tenere. Aliis nec cor ipsum placet, nec cerebri quamdam partem esse animum; sed aliis in corde, aliis in cerebro dixerunt animi esse sedem, et locum (conf. §. 141. sch. 2.).* Democritus (*Plut. de plac. phil. l. 4. c. 5.*), ac post eum

Plato animam in toto capite; Erasistratus circa cerebri membranam, quam epiuranidem vocat; Herophilus in ventriculo; qui cerebri basis est; Pythagoras *vivificam* animam vim in corde: *rationalem* in capite; Diogenes in dextro cordis ventriculo; Crysippus cum Stoicorum multis in corde collocavit. Aristoteles (*De animi l. 2. c. 1.*) cum suis, ut animam definiit esse *ἐντέλειαν τῆς ψυχῆς οὐρανίας τοῦ φυσικοῦ* *ἔκκετος δυνάμεις* actum primum corporis physici potentia vitam habentis, ita eam per totum corpus diffusam, ac totam in toto, et totam in singulis ejus partibus residere docuit, addens tamen eam, quamvis in toto corpore sentiat, in solo tamen cerebro ratiocinari. Venio ad recentiores. Helmontius animam ad pylorum stomachi; Digbaeus in septo lucido, Cartesius (*De pas. anim. p. 1. art. 21. segg.*) in glandula pineali (§. 14. sch. 2.) graeci *ἄσχιον*, vel *αἰμα κωστίον*; dicta constituit; Cartesii sententiam Ludovicus de la Forge (*In not. ad tract. Carte de l'hom. p. 5.*) uberius excoluit, et contra Bartolini objectiones vindicavit. Lancisius, Bergerus, et de la Peyronii animam sedem in corpore calloso (§. 13. sch.) quaerendam esse contendunt, quae opinio hodie sapientibus ceteris probabilior videtur.

ANIMA PROBABILITUS NON RESIDET IN GLANDULA PINEALI.

CLXX. *Animam probabilibus non residet in glandula pineali.* Nam 1.) glandula illa non ea, qua putavit Cartesius ratione in medio cerebri suspenditur ut motibus spirituum animalium hinc inde agitari, et impelli possit, sed arteriis, et venis affigitur (§. 14. sch. 2.). 2.) Nervi ab organis sensoris protensi illic non pertingunt, ut docet Boerhaavius (*Pract. inst. mod. t. 2. n. 574.*). 3.) Plempius (*Med. art. de sens. t. 2.*) apud Lucam Terzizi refert, Slandium medicum, et anatomicum Amstelodamensem Topse in glandula pineali lapillos, et aliquando tana multos, ut fere plus lapillorum, quam glandulae esset: cum tamen in vita mens sana, et constans fuisset, sensus, et motus integri. Similiter Bonetus scribit (*Theat. t. 2. p. 309.*): *Fredricus olim hanc glandulam petrificatam vidit; tres calculus in eadem reperit celeberrimus Ruysschius.*

SED IN CORPORE CALLOSO.

CLXXI. *Animam probabilibus residet in corpore calloso cerebri.* Ibi enim probabilibus anima residet, unde nervi sensationibus, et motibus spontaneis, seu voluntariis inservientes originem docuit, et per totum corpus diffunduntur; atqui istud fit in corpore calloso cerebri (§. 13. sch.): igitur hanc esse veram animae sedem probabilibus est. Adde experimentum Cl. de la Peyronii (§. 14. sch. 1.) allatum, et rem cunctis.

Coroll. Est itaque sensorium commune (§. 14. coroll.) propria animae cum corpore conjunctae sedes.

Schol. Cum nervi motibus naturalibus, seu vitalibus inservientes in cerebello initium capiant, atque inde per corpus distribuantur (§. 13. sch.); anima autem in corpore calloso cerebri resideat, lon-

ge probabilis videtur vitam corporis ab aliqua animae actione directe non pendere, sed eam per motiones mere mechanicas, ac vi structurae continenter producta et oriri, et conservari. Inde vero necessaria consequtione fluit, non tum corpus mori, cum anima abscedit, sed potius recedere animam, cum corpus moritur; mortuo nimirum corpore nequit anima velut instrumento ad objecta sensibilia percipiendi uti: quare finis, cur ipsa corpori insit, ac praesit, cessat, ac cessante fine lex quoque commercii tollitur. De his satis; jam ad enumeranda commercii phaenomena gradum faciam.

QUID COMMERCIIUM?

CLXXII. Cum attentionem ad ea siccimus, quae in hoc composito, quod anima, et corpore constat, perpetuo eveniunt, advertimus, miram prorsus utriusque partis in quibusdam operationibus consensionem, sive harmoniam, quae in eo consistit, ut cum certis in corpore motibus certae in animo affectiones, et cum certis animi affectionibus, certis in corpore motus perpetuo coexistant. Hanc harmoniam philosophi *commercium animae cum corpore* appellant.

QUAE SINT QUOTERPLICIA EJUS PHAENOMENA?

CLXXIII. *Phaenomena* hujus commercii constanti experientia notissima duplicis sunt generis: alia animam arcetissimo cum corpore nexu copulatam ostendunt, suntque fere haec: 1.) Quamprimum res quaecumque extra nos posita organum sensorium rite constitutum afficit, ac tenuissimas ejus partes ad motum conciat, hincque motus nervulorum ope ad sensorium commune propagatur, existit illico ejus rei in mente perceptio, quae eo clarior, vel obscurior est, quo motus ille in organo fortior, vel debilior est; quaeque oritur, ac interit, cum motus ille oritur, aut interit. Neque haec perceptio ipsi libera est; nisi enim vel profundissima quadam meditatione summo, aut affectu abrepta sit, non potest ea objectum, a quo organum pulsatur, non percipere. 2.) Dolores, et aegrotationes corporis certo quodam modo in animam redundant; nam eo male affecto, ipsa quoque languet; laeta contra, ac hilaris operatione suas obit, cum illud recte constituitur. 3.) Ex oriente vehementiore sanguinis, ac fluidi nervi in corpore commotione oritur quoque in anima perturbatio quaedam, ac idearum confusio, quae illa cessante iterum cessat.

CLXXIV. Alia vicissim arcetissimam corporis cum anima colligationem manifestant: qualia sunt. 1.) Quarundam in corpore partium, si recte comparatae sint, motus structurae ipsarum mechanicae consentaneus ad nutum, et volitionem animae illico consequitur: ita, ut inter volitionem, et hanc motionem nulla temporis differentia percipi a nobis possit: motus hic, sicut quoad ortum, ita quoad durationem, cessationem ab animae volitione pendet, praetereaque voluntarius dicitur. Ita, cum volo, brachium, aut pes, si sanus sit, movetur; non item; si nervi rupti sint; motus in crure retrorsum tendit non antorsum; obstat quippe structura mechanica: aliae contra incor-

pore partes nutui animae non obtemperant, ut capilli; etsi de se valde mobiles. 2.) Affectus in anima concitatus, fervoreque vehementior in corpus quasi excurrit, agitationemque sanguinis, ac fluidi nervi extraordinariam caussat, quae rursus sedatur, cum ipsi serenitas, et tranquillitas redit.

MOTUS CORPORIS PERCEPTIONUM ANIMAE; ET VOLITIONES ANIMAE MOTUUM CORPORIS RATIONEM VEL VERE, VEL APPARENTER CONTINENT.

CLXXV. *In motibus organorum est ratio sufficiens vel vera, vel apparens quarundam animae perceptionum: et in volitionibus animae est ratio sufficiens, vel vera, vel apparens quorundam corporis motuum.* Ex enumeratis siquidem phaenomenis evidenter colligitur in motibus organorum vel esse reapse, vel saltem videri esse id, quod efficit, ut in mente haec potius, quam aliae perceptiones existant potius, quam non existant; idem est de volitionibus animae comparate ad certus corporis motus, atqui id, quod efficit, ut aliquid sit ita, et non aliter, est ejus ratio sufficiens (ont. §. 18.): igitur ratio sufficiens quarundam animae perceptionum in motibus corporis, et quorundam corporis motuum in volitionibus animae vel vere, vel apparenter continetur.

Coroll. Facile inde patet extare ceteris sub determinationibus animam a corpore, corpusque ab anima vel reapse, vel apparenter tantum pendere (conf. ont. §. 22. cor. 6c.).

Schol. Utrum dependentia haec realis sit, an solum apparens, id jam investigabimus. Interea probe notandum est, actionem, quampiam realem, quam anima in corpus; et hoc in illam exerceret, inter phaenomena commercii locum non habere; nihil enim praeter coexistentiam certarum corporis, et animi affectionum experiri, ut ex superioribus patet: quare qui actionem animae in corpus per experientiam notam esse contendunt, in vitium subreptionis incidunt (§. 192. log.). Ceterum commercium istud, ejusque phaenomena nullis philosophorum in dubium vocat; scepticos quippe universales, et monistas eo nomine indignos censeo; *monistas* nimirum appellant, qui unum tantum substantiarum genus in hoc mundo existere arbitrantur, quibus *dualistae* opponuntur. *Monistae* porro vel solas substantias materiales, et *materialistae*; vel solas spirituales admittunt, et *idealistae* dicuntur, qui rursus in *pluralistas*, et *egoistas* distribuuntur (conf. cosm. §. 13. sch.).

CAPUT II.

De Ratione Explicandi Commerci.

MUTUA DEPENDENTIA ANIMAE, ET CORPORIS POTEST ESSE REALIS -
ET PER HAC PARES SUNT RATIONES ADMODUM PROBABLES.

CLXXVI. *Possibile est, ut mutua animae, et corporis dependentia realis sit.* Imprimis nulla est in eo repugnantia, ut motiones

corporis animae percipiendi occasionem praebent, atque a deo ipsa in efficiendis quibusdam perceptionibus a corpore vere pendeat, sed neque illa est repugnans, ut motus corporis a vi animae determinetur (Ontol. § 148. sch. 2. p. 4.). Igitur ut mutua animae, et corporis dependentia realis sit, possibile est. Haec porro infra clariora erunt.

CLXXXVII. Plures sunt rationes admodum probabiles, quae pro realitate hujus mutuae dependentiae pugnant. 1.) Talem experimur conspirationem, qualis foret, ut Wolfius (*Psych. rat. s. 3. 538.*) acerrimus hostis ipse fateatur, si anima ei sua produceret motus voluntarios in corpore, et corpus vi sua produceret perceptiones rerum sensibilibus in anima, quo casu dependentia foret realis; jam vero ejusmodi experientia in aliis casibus saepe certo, saepius probabiliter rationem sufficientem alicujus rationati, aut causam effectricem ejusdem effectus, ac proinde veram dependentiam colligimus, ut cum judicamus ferum a magnete attrahi. Certè, si verum est, quod Wolfius ait (*Ontol. §. 129. sch.*): quo posito aliquid ponitur, istud ejus ratio sufficientem est, concludendum erit, in motionibus corporis rationem sufficientem quorundam animae perceptionum, et in volitionibus animae quorundam corporis motuum vere contineri (*conf. §§. 173. 174.*).

2.) Tam exquisita, tam artificiosa oculorum, aurium, reliquorumque organorum conformatio prorsus inutilis, et frustranea foret, si ea ad sensationes animae reapse nihil conferrent. Unde item, ut ideae claritatis accurata adeo proportione eum oculi, aut alterius organi perfectione respondeat? ut eo aliquantum destructo minuat, et illo prorsus sublato omnino tollatur, et sexcenta hujus generis?

3.) Universalis omnium hominum consensio de realitate ejus dependentiae usque ad Cartesii, ac Leibnitii tempora exiit, et vero hodie etiamnum extat; plurimi enim temetipsum in reliquis Leibnitii sequatur, hoc in argumento ab illo repedant. Inde sic arguo; haec universalis hominum consensio vel fundatur in sensu communis naturae, vel non; si illud: sententia certa est (§. 172. log.): si hoc: summo probabili; est enim lex in arte critica certissime, opinionem magna hominem consensione longissimo tempore confirmatam tantum in probabilioribus habendam esse, quam diu non demonstratur impossibilis; et falsa, aut opposita argumentis non precaricis, vel dubiis, sed aequè saltem probabilibus constabiliatur; atque istud hoc loco omnino obtinet.

4.) Certum est animam vere, et realiter cum corpore uniri, in quo demum cumque ista unio consistat: neque enim, cum lubet corpus suum relinquere potest; et ipsi etiam sensus doloris, famis, sitis manifeste docent animam non ita adesse corpori ut nautam in navigio, vel, quod Platonem dixisse accepimus, ut regem in regno, sed arctissimo quodam nexu cum eo copulatam esse. Perspexit istud quoque Cartesius, unde ita mediatum est (*Medit. med. 6. p. 38.*): Alioquin enim cum corpus laeditur ego qui nihil aliud sum,

quam res cogitans, non sentirem idcirco dolorem; sed puro intellectu laesionem istam perciperem; ut natura visu percipit, si quid in nasi fragrantia; et cum corpus cibo, et potu indiget, id ipsum expresse intelligerem, non confusus famis, et sitis sensum haberem nam certe isti sensus nihil aliud sunt, quam confusi quidam cogitandi modi, et quasi permutatione mentis cum corpore exorti. Jam vero quis probabilissimum esse neget; id genus unionem sine mutua unitorum et reali dependentia persistere non posse?

5.) Ex hac porro unione animae cum corpore oritur compositum, quod homo dicitur (*Essai de Theol. 6. 2. §. 59.*), quodque omnium consensione unum suppositum, siquè potius una persona (ontol. §. 133. sch.), unaque natura est, quod nec Leibnitius inficiari audeat, atque inde solide confirmatur, quod vulgo actiones voluntarias nec soli animae, nec soli corpori, sed homini, personae nimirum ex utroque coalescenti, tribuamus; sic enim omnes loquuntur: homo sentit, homo ambulat, homo studet etc. Igitur necesse est, ut anima, et corpus simul unum agendi principium constituent (ibid.), quod, qua ratione sine mutua, et reali dependentia obtineri queat non intelligo.

CUNTRA NULLAE PRO APPARENTE TANTUM.

CLXXXVIII. Praeter solam possibilitatem in abstracto spectatum nulla ratio probabilis pugnat pro apparente tantum dependentia animae et corporis. Rationes, quas sententiae hujus patroni adferre solent, petuntur vel ab impossibilitate dependentiae realis, vel a nostra ignorantia, vel a summa congruitate cum infinita Auctoris scientia, sapientia, potentia, providentia; aliam enim in Leibnitianorum, aut Cartesianorum scriptis non reperio; sed primum realis animae et corporis dependentia non est impossibilis (§. 176.), et illi quae contra ipsam obijciuntur, suo loco respondebo; deinde ignorantia, si enim daretur, neque affirmandi quidpiam, neque negandi probabile argumentum suppeditat; ultimo nec ostendi potest has Conditionis perfectiones magis pro apparentem, quam per realem corporis; et animae dependentiam commendari, nec si istud etiam certo evinceretur, continuo, ut ita sit, consequens foret; nullo enim pacto tenetur Deus suas perfectiones maxime manifeste (*conf. cosm. §. 74.*). Igitur praeter solam possibilitatem, de qua, etsi a Darioesio (*Psych. rat. s. 2. c. 1. §. 62.*) aperte negetur, disputare nolo, nulla probabilis ratio pugnat pro apparente tantum dependentia.

DEPENDENTIA REALIS APPARENTE PROBABILIOR EST.

CLXXIX. Multo probabilius est mutua animae, et corporis dependentiam veram a realem, quam solam apparentem esse. Cum enim praeter possibilitatem in utramque partem plures rationes valde probabiles pro vera (§. 177.); nullae pro apparente tantum dependentia pugnet (§. praec.), perspicuum est, hanc opinionem nullum gradum probabilitatis habere: mera enim possibilitas

initium quidem aliquid, nondum tamen primus verae probabilitatis gradus est (§. 210. schol. log.); illam vero totidem probabilitatis gradibus gaudere, quot ex gradibus singularum rationum collectis coalescent, proinde solide probabile esse: Quod si igitur utraque com-
paretur, nemo dubitaverit, hanc prae illa multo probabiliorē esse.
Coroll. Longe itaque etiam probabilior est rationem sufficientem quarundam animae perceptionum in motibus corporis, et quarundam corporis motuum in volitionibus animae vere contineri; quālis enim dependentia est, talis sit ratio sufficiens, necesse est.

QUID EXPLICARE COMMERCIIUM — QUID EJUS SYSTEMA?

CLXXX. *Explicare commercium* est reddere rationem saltem probabilem mirabilis illius harmoniae (§. 172), simulque ostendere qui posita ea ratione fieri possit, ut cum certis in corpore motionibus certae in anima perceptiones; et cum certis animae volitionibus certi et per structuram possibiles motus in corpore coexistat. Propositio eam rationem, ac modus enuncians *systema explicandi commercii* nuncupatur.

Schol. Tria hodie sunt systemata in philosophia magis celebrata; antequam singula seorsum expendamus, juverit generatim constitare, quibus dotibus systema commercio explicando aptum pollere debeat.

SYSTEMA APTUM FONIT REALEM DEPENDENTIAM.

CLXXXI. *Nullam systema commercio explicando aptum est, nisi quod mutuum realem animae, et corporis dependentiam statuit.* Systema explicando commercio aptum debet rationem saltem probabilem reddere mutuae harmoniae inter animam, et corpus (§. praec.); sed id nullum systema praestat, nisi quod realem animae, et corporis dependentiam statuit. Nam cum realis dependentia prae apparente multo probabilior sit (§. 179.); multo quoque probabilior est rationem mutuae harmoniae vel ex hac reali dependentia proficere, vel eandem progignere, vel demum quomodocumque cum ea consociari; ergo nullum systema commercio explicando aptum est, nisi quod mutuum animae, et corporis dependentiam realem statuit.

ESUSQUE VERAM RATIONEM SUFFICIENTEM.

Coroll. Similiter patet necesse esse, ut systema aptum ponat rationem sufficientem quarundam animae perceptionum in motibus corporis, et quarundam corporis motuum in volitionibus animae vere contineri (conf. §. 179. coroll.).

QUODQUE HANC RATIONEM SUFFICIENTEM DETERMINAT, APTUM EST.

CLXXXII. *Systema, quod hanc rationem sufficientem determinat, explicando commercio aptum est.* Systema, quod mirabilis animam inter ac corpus harmoniae rationem reddit, simulque ostendit, qui posita ea ratione fieri possit, ut cum certis in corpore motionibus certae in anima perceptiones, cum certis animae volitionibus certi in corpore motus coexistant, explicando commercio

aptum est (§. 180.); sed id praestat systema, quod ponit rationem sufficientem quarundam animae perceptionum in motibus corporis, et quarundam corporis motuum in volitionibus animae vere contineri: haec enim ipsa ratio sufficiens est quoque illius harmoniae ratio, atque ex ea plane intelligitur, quo modo ea mutua coexistentia actionum in corpore, et in anima possibilis sit; ergo systema, quod dictam rationem sufficientem determinat, commercio explicando aptum est.

C A P U T III.

De Systemate Assistantiae, sive Causarum Occasionalium.

QUID SYSTEMA ASSISTENTIAE?

CLXXXIII. Malebranchius, quae Cartesii doctrinam in multis capitibus deformavit, denegata jam ante omnibus substantiis creatis vera agendi vi, in reddenda ratione commercii ad Deum confugit, docetque ipsum occasione impressionum in organa sensoria ab objectis externis factarum sensationes in anima; et occasione volitionum animae respondentes in corpore motus secundum legem generalem a se constitutam propria actione efficere, atque inde omnem harmoniam inter animam, et corpus pendere.

Schol. 1. Audiamus ipsum auctorem; versio latina sic habet (*Rech. la verit.* 1. 6. p. ch. 3.): *Omnes causas naturales non esse veras causas, sed tantum causas occasionales, et alius veritates, quae ab his sequuntur, paucis probare operae praetium est. Nulla corpora, magna, parva praedita esse vi sese movendi evidens est. — Vis movens corporum non est igitur in corporibus, quae moventur, cum vis illa movens nihil sit aliud quam Dei voluntas. — Verum enim vero non modo corpora non possunt esse verae causae ullius rei; mentes etiam nobilissimae in eadem versantur impotentia. Nihil possunt cognoscere, nisi Deus illas illuminet: nihil possunt sentire, nisi Deus ipsas modificet: nihil possunt velle, nisi Deus ipsas versus se moveat. Possunt quidem determinare impressionem, qua Deus ipsas versus se infectat, sed non satis scio, an id dici possit potentia. Si posse peccare est potentia: — jam autem constare mihi videtur voluntatem spirituum vel minimum corpus movere non posse; nam nullam esse connexionem necessariam inter voluntatem nostram, ex. gr., movendi brachium, et motum brachii evidens est. Movetur quidem, quando volimus illud moveri, ac proinde sumus causa naturalis motus brachii nostri; sed causae naturales non sunt verae causae; nihil sunt, quam causae occasionales, quae non agunt nisi vi, et efficacia voluntatis divinae. — Hinc igitur concludendum est, homines quidem velle movere brachium, sed Deum solum posse illud movere. — Adde concipi non posse, Deum posse communicare hominibus, aut Angelis potentiam, quam habet movendi*

corpore; accerte qui existant potentiam, quam habemus, movendi brachium esse veram potentiam, debent fateri Deum posse etiam communicare motibus potentiam, creandi, annihilandi, faciendi omnia possible, uno verbo, Deum posse illas reddere omnipotens.

Schol. 2. Systema hoc, quod *causarum occasionalium*, vel *assistentiae* dicitur, a plurimis familiae Cartesianae alumnis adoptatum est, ac inde vulgo *Cartesianum* audit, Verum cavendum, ne Cartesianum ejus auctorem putemus; virom enim doctissimum diversam longe sententiam tenuisse et alias insinavi (ont. §. 147. sch. 2.), et infra ex proposito demonstrabo. Ceterum ipsi hi Cartesiani inter se dissident; alios eniur *rigidum occasionalismum*, alios *tolerabiliores* proferri ajunt. Illi Malebranchii vestigiis acutius insistentes, dum omnem sine discrimine vim rebus creatis, animaeque nostrae adimunt, libertatem tollunt (*Dial. de met. et rel. dialog. 4. seqq.*): istud certe ex Malebranchii principis proha consecutione fluit, ut tum ex verbis, ante relatis *mentes nihil possunt velle, nisi Deus ipse versus se moveat*; tum et vel maxime ex his quae alias docuit: animam seipsam non determinare ad id, quod bonum judicat, sed a Deo determinari, clare colligi potest. Hi autem vel animae saltem vim volendi tribuunt, ipsamque liberam volitionem occasionem praebere Deo, ut ipse corpus moveat, asserunt vel vim quoque percipiendi adjuicunt putantes, eam a Deo in gratiam motum in cerebro effectorum excitari solum, ac dirigi ad sensationes harmonicas elicendas. Verum nullo horum sensu systema istuc sustineri posse mox patebit.

HOEC SYSTEMA TOLLIT REALEM DEPENDENTIAM.

CLXXXIV. *Systema causarum occasionalium tollit mutuum, et realem animae, et corporis dependentiam.* Ut enim nemodixerit hotozogium a ab altero ð realiter pendere, si artifex, vel quisvis alius occasione motum indicis in ð similitur indicem in a moveat; ita nemo seria mente affirmare potest hoc in systemate animam a corpore, aut hoc ab illa vere et realiter pendere. Immo si hic aliqua lateret vera dependentia, potius Deus videtur in imprimendis animae sensationibus a motibus corporis, et in efficiendis motibus corporis a volitionibus animae pendere.

NITITUR HYPOTHESE, PARTIM FALSA, PARTIM PROBABILIS.

CLXXXV. *Systema istud nititur hypotthesi partim falsa, partim minus probabilis.* Imprimis probabile non est generatim causis creatis nullam agendi vim competere (ont. §§. 143. 175. et cosm. §. 50.) Deinde nominatim nullam in anima vim inesse falsum est (§. 156.): profecto quomodo substantia per alienam vim cogitare aut vivere possit, intelligi absolute negat, et tamen ipsi animam per substantiam cogitantem duce Cartesio definiunt. Quis? Quod Malebranchii opinatio de nostrarum cogitationum natura, ac origine perquam absurda est ut alias videbimus. Denique si ratio cinari licet, vel Deus

De Systemate Assistentiae, sive Causarum etc. 165

in mente nostra solas sensationes, vel reliquas quoque volitiones efficit; hoc alterum sensui intimo repugnat, et libertatem tollit; illud vero solum sine ratione sufficiente asseritur; non enim nobilior est vis sentiendi, quam volendi. Si igitur animam vi propria velle potest, cur non aequè vi propria sentire possit? certe sicut volitiones, ita sensationes non sunt nisi quaedam animae modificationes; unde legitime concludo: anima habet vim se modificandi volendo; ergo et sentiendo. Ex his autem, qui putant vim percipiendi animae a Deo dirigi, quaero, cur ea ab ipso objecto per cerebri motiones repraesentato dirigi nequeat.

NON REDDIT RATIONEM PHILOSOPHICAM COMMERCII.

CLXXXVI. *Hoc systema non reddit rationem philosophicam commercii.* Philosophi quippe est naturalium effectuum, ac phenomenorum causas, et rationes naturales adferre, quod certe non praestat, qui illico ad immediatam Dei actionem recurrit, ipsumque volat ex machina advocat.

Schol. *Huc enim licentia, ait sapienter Boechmius (Psych. rat. §. 634. sch.), concessa difficillimi quique in philosophia nodi non solvuntur quidem; secantur tamen facillime, et ridicule simul, cur verb. gr. flores primo, dein dehinc poma ferat arbor, quaerenti responderetur, quia Deus primo floribus, deinde pomis arbores ornar. Id ipsum quoque Tullius agnovit (De div. l. 3. c. 26. lb. t. 23.): magnus stultitia est earum rerum Deos facere effectores, causas rerum non quaerere. Et rursus, quidquid enim oritur, quaecumque est causam habeat a natura, necesse est. Alias Stoicos reprehendit dicentes (De nat. D. l. 3. c. 9): nihil fieri sine Deo, nec ullam vim esse naturae, ut sui dissimilia possit effingere.*

UNDE COMMERCIO ENLICANDO APTUM NON EST.

CLXXXVII. *Hoc systema aptum non est explicando commercio animae cum corpore.* Systema, quod non statuit mutuum realem dependentiam corporis, et animae (§. 181.), quodque praeterea hypotthesi partim falsa, partim minus probabilis nititur, nec rationem philosophicam commercii reddit, profecto aptum non est explicando commercio animae tum corpore, sed haec omnia in istud systema cadunt (§§. praec.), igitur istud systema explicando commercio animae, et corporis aptum non est.

CAPUT IV.

De Systemate Harmoniae Praestabilitae.

QUID SYSTEMA HARM. PRAEST.

CLXXXVIII. Leibnitiur novum protulit systema, quod et ad explicandum commercium, et ad commendandam Auctoris supremi sapientiam, et potentiam aptissimum opinabatur. Est ipsi anima auctori Storchenau *Metaph. Lib. III.*

tomaton quoddam spirituale, sive ens, quod ex vi interna, ac in serie non interrupta suas perceptiones, et appetitiones citra omnem ad corpus relationem efficit, ita ut quilibet status praesens futuro gravidus sit, id est, ut in statu mentis antecedente semper ratio sufficiens consequens continueatur, quo fiat, ut in primo animae creatae statu omnes reliqui, quo per totam aeternitatem habitura est, suo modo includantur. Est deinde ipsi corpus *automaton* quoddam materiale, in quo similiter omnes motiones, illae quoque, quas voluntarias dicimus, a vi interna, concurrente ipsius machinae structura, in serie continua citra ullam relationem ad animam perficiuntur ut rursum quisvis status antecedens rationem sufficientem subsequens contineat. Denique *harmoniam* inter motus corporis, et perceptiones animae, ac inter volitiones animae, et motus corporis inde provenire docet: quod Auctor sapientissimus cuiusvis animae illud ex omnibus possibilibus corporibus elegerit, quod ipsius tam perceptionibus, quam volitionibus congruus motus vi insita effecturum per insitam suam scientiam praevidit: atque sic *harmoniam* hanc a Deo praestabilitam esse pronunciat.

Schol. Sententiam Leibnitii accurate, et sincere exposui; qui de ea dubitat, adeat ipsius auctoris scripta, quorum praecipua sunt: *Principia philosophiae* a §. 18. ad 25. *Essai sur la Théodicée* p. 1. §. 61. et suo. *Principes de la nature, et de la Grace fondés en raison. Eclaircissement sur l'union de l'ame, et du corps. Réplique de Mr. Leibnitz aux réflexions de Mr. Bayle.* Systema hoc accerrimos et defensores, et impugnatores habuit: illorum facile princeps Wolfius est, cuius praecipuae propositiones hae sunt (*Psych. rat. s. 3. c. 4. §§. 614. 615. 616.*). In *systemate harm. praest. anima vi sibi propria producit omnes suas perceptiones, et appetitiones continua serie, Perceptiones, et appetitiones in anima eodem, quo nunc, modo consequentur, etiamsi corpus non existeret. In Systemate harm. praest. si mechanisii corporis ex ideis materialibus sensibiles nascuntur motus volitionibus et appetitionibus animae respondentibus citra ullam determinationem extrinsecam, et immediatam. Et eodem, quo nunc, modo adhuc consequentur, etiamsi anima non existeret, nisi quod nobis eorundem minime consensu essemus.* Wolfium secuti sunt Wulfingerus, Thammiglius, Canzius, Mejerus, alique non clari adeo nominis. Impugnarunt vero hoc systema Fucherus Canonici Divionensis (*Journ. des sçavans du to. de Sept.*), Baylius (*Dict. histor. et crit. art. Rorarius.*), Franciscus Lamy (*De la connoissance de soi même.*) Newtonus, Claricus (*Récueil des div. piec. cinq. replique de M. Clarke.*), Tourneminius, Stahlus, Hollmannus, Reinbeckius, Richterus, Knutzenius, Antonius Gentensis, Dariesius, Fortunatus a Brixia (*Met. p. 2. s. 3. Psych. rat. s. 2. c. 4. §. 64. sch.*), qui innumeras contradictiones a Wolfio in ejus defensionibus admissas, plurimasque absurdas consecutiones, quae inde suapte fluunt, et copiose et solide

demonstravit. Mediam quasi viam inierunt alii, quo pertinent Winklerus, Boehmius, Baummeisterus, Gottschedius; hi, etsi putent harmoniam praestabilitam ab objectionibus satis vindicari posse, multo tamen se propensiones ad infusum physicum amplectendum exhibent. Audi Boehmium. *Causis occasionalibus proscriptis vel influzui, vel harmoniae, prout cuique placuerit, suum adjuvandi calculum liberam auditoribus relinquere facultatem: ipsemet interim priori inter haec systemata quippe cui vulgare non sine vi menti inferenda dependendae notiones magnam conciliant praesumptionem, tamdiu prae altero favore, donec de ejus falsitate convictus fuerit.* Quid ego de hoc systemate sentiam, sequentibus propositionibus manifestum faciam.

SYSTEMA HARM. PRAEST. TOLLIT REALEM DEPENDENTIAM.

CLXXXIX. *Systema harm. praest. tollit realem animae, et corporis dependentiam.* Ut enim Leibnitio contra Cartesium paritate a duobus horologiis supra usus sum; ita hic contra ipsum idem argumentum inverti potest. Certe duo horologia, etsi ita a fibre confecta, ut semper consonent, reapse tamen a se mutuo non dependent; seu omnia in civitate horologia, cum simul duodecim sonant, a se se dependent: igitur etiam in hoc systemate, in quo anima sine relatione ad corpus, et corpus sine relatione ad animam omnia agit, non datur ulla realis dependentia.

PUGNAT CUM PRINCIPIO RAT. SUFF.

CXC. *Systema harm. praest. pugnat cum principio rationis sufficientis.* Melius quippe in hoc systemate admittuntur status animae, qui nullam habent rationem sufficientem; sic enim arguuntur: nulli animae status habent rationem sufficientem in corpore, vel ejus motionibus (§. 188.), complures autem animae status neque in statibus antecedentibus rationem sufficientem habent, ut cum mens repente ex statu gaudii ad statum doloris, ex statu somni ad statum vigilliae, ex statu perceptionum obscurarum ad statum clararum transiit: hi igitur, et similes animae status in hoc systemate nullam habent rationem sufficientem.

Schol. Profecto cum nulla prorsus connexio, nulla proportio inter hujus generis status, aut perceptiones illa ratione deprehendi queat; absque omni veri specie, et omnino precario assertitur, animam in serie continua suas perceptiones, et appetitiones ita producere, ut semper status antecedens contineat rationem sufficientem subsequens. Praeclare hic Genuensis (*El. met. p. 2. propos. 28. pag. 147.*). Sumat quis in manus lexicum aliquod linguae alicujus, catalogum plantarum, animalium, aut aliarum rerum, dictionaria artium, scientiarum, historiarum, intra horam percurre potest duo milia verborum idearum inter se nullo modo connexarum, plantarum dissimilium, animalium, artium, factorum, hominum illustrium. Quis in omnibus hi dixerit rationem posterioris ideae, aut perceptionis contineri

in anteriore, et non potius in impressionibus in sensibus, aut cerebro factis? ex. gr. lego haec verba: Aaron, Aristides, Aristippus, Averrois, Basiris, Bucephalus, Binkersoeki, Balfingerus, Codrus, Caesar, Caesentates, Centaurus, David, Delphus, Dido, Dantes etc.: totidem observantur menti perceptiones, est autem quisquam adeo ineptus, qui dicat rationem sufficientem notionis Aristidis esse in perceptione summi sacerdotis Aarons, Aristippi notionis in Averrois, Averrois in Aristippo, Binkersoeki in Bucephalo? lego haec: Alpha, Aaron, Acanthus, Anchora, Armenus, Elephas, Cedras, Persepolis, Pyrrhus, Alexander Macedo, Humerus, Picius, Ellipsis, Draco, Lepus, Quadratum, Quercus, Luna, Diagonalis etc. Tunc in his alterius perceptionis in altera rationem sufficientem explicaveris? atque nisi haec componant Leibnitiani, sciant neminem esse adeo incogitantem, qui haec sibi velit persuadere. Sunt, inquit, rationes sufficientes, quas non pervidemus. Scilicet ita ludere cum pueris potuit renatus Pythagoras, ut ita una esset ratio: ipse dixit, at philosophis, ut nova doctrina persuadetur, rationes saltem probabiles reddendae sunt, quas illi intelligant, et probent. In obscuris, ajunt illi, perceptionibus, quae perpetuo adsunt, tametsi nos earum minime consilii simus, eas rationes sufficientes latere. At cur in obscuris ratio sufficiens clararum, aut distinctarum? ane major proportio, aut connexio ideae clarae cum obscura; cur in ideis his obscuris semper continetur ratio sufficiens ejus ideae, cujus objectum actu sensibus observatur? haec, et sexcenta alia ipsis cum ratione occini possunt; at nemo non videt, qui aliquid videt, dici absque ratione sufficiente, quaecumque ab aliis dicuntur, aut ab eorum acutissimo dici queunt. Quare adhaec omnino non possum, ut aut a Leibnitio, aut a Wolfio, aut a quovis alio cordato philosopho serio animo haec, et similia affirmata fuisse credam.

ADVERSATUR LIBERTATI QUOD ACTUS INTERNOS ET EXTERNOS.

CXCI. *Systema harm. praest. adversatur libertati voluntatum, et nolitionum mentis humanae.* In hoc systemate anima ita agit in serie continua, ut status antecedens contineat rationem sufficientem subsequenti (§. 188.): sed hic agendi modus repugnat libertati in volendo, et nolendo (§. 116. cor. 2.). Illud nimirum si sit, tum positio primo animae statu jam omnes reliqui, quos per totam vitam habitura est, tamquam in sua radice ponantur; et sicut ex primo unicus tantum, et determinatus quidam evolvit, ita idem de quovis alio obtinet: ergo quaevis volitio, quam anima quocumque tempore habuerit, jam in praecedentibus ita determinata fuit, ut neque ipsa omitti, neque contraria nolitio possit. Quis autem nescit, ad liberam volitionem requiri contingentiam formalem, sive internam, ut nempe salvo statu antecedente abesse, vel adesse possit (§. 115. coroll.)?

Schol. Nec juvat dicere 1.): eam seriem volitionum ab ipsa anima electam esse; nam primum sine praecedente perceptione non fit electio (§. 118.): ante primum autem hujus continuas seriei statum nulla fuit perceptio: ergo ea series eligi non potuit. Deinde demus, primum totius seriei statum libere ab anima electum fuisse; non tamen propterea omnes reliqui status, et volitiones evolvendae ipsi liberae esse, et in praesum, aut ponam imputari poterunt; nam ad hoc requireretur praevisionio omnium statuum consequutorum, qua autem ratione potuit anima omnes status, id est, omnes volitiones, et nolitiones cum primo statu, quem elegisse dicitur, connexas praevidisse? Nec. 2.): perceptiones solum, non item volitiones, in continua serie ab anima effici; nam imprimis et haec est aperta Leibnitii, Wolfique doctrina (§. 188. et sch.), ut sub appetitionibus semper etiam volitiones intelligant (§. 102. sch. 2.); et status animae non perceptiones modo, sed et volitiones complectitur: si igitur quivis status animae sit gravidus futuro, ut Leibnitius loquitur, omnis utique volitio subsquens in praecedente statu includitur. Deinde tametsi perceptiones tantum in serie continua evolvi darentur; cum tamen per ipsos quaevis perceptio boni sit ratio sufficiens volitionis (§. 113. sch. 1.), non minus necessario respondentes ipsis volitiones continuo sequerentur.

CXCII. *Systema harm. praest. adversatur quoque libertati actuum exteriorum in corpore.* Primum ubi nulla est volitio libera, ibi nullus actus externus, ut pote imperatus, liber esse potest (§. 11 §. schol.); sed in hoc systemate, nulla foret volitio libera (§. praec.): igitur neque ullus actus externus. Sed his interea omissis, in hoc systemate omnes motus corporis ex vi, et structura ipsius mechanica ita in continua serie proveniunt, ut motus antecedens contineat rationem sufficientem sequentis: igitur omnes motus in corpore humano, quos alias voluntarios dicimus, ita sunt necessarii, ut motus cordis, sanguinis, arteriarum, vel motus indicis in quovis horologio; ac proinde sicut hi imperio, ac voluntati animae non subsunt, ita nec illis subjiciuntur. Profecto nullus in corpore motus liber esse potest, nisi sit voluntarius; voluntarius autem non est, nisi a voluntatis imperio pendeat (§§. 109. 110. 111. sch.), atqui in hoc systemate motus corporis non ab imperio voluntatis, sed a vi et mechanismo corporis, ac a motibus antecedentibus pendet, non aliter ac motus indicis in horologio. Et denique nonne est nos ductore libertate et sensus infimus, et sensus naturae communis docet, ut in hoc corpore, quod nunc habemus, bene vel male agamus? nonne ideo institutum juvenes, punitus, praemiatus, ut in hoc corpore honestos actus exerceant? At vero in hoc systemate habere nos ad summam potestatem omitendi hos motus, aut ponendi alios pro alio corpore, quatenus nimirum Deus praevisa alia volitione in anima aliud ipse ab aeterno corpus destinasset.

Schol. Wolfius se hic mirum in modum torquet, amareque injuriam sibi inferri queritur; putat in hoc systemate, ut in quovis alio, ita

bertatem salvam persistere; parum ad eam tuendam referre, quodvis systema eligatur; at nihil proficit (*Psych. rat. s. 2. c. 4. §§. 630. 631. 632. 633. sch.*). *Appetitiones in anima, ait, non fuerunt praestabilitae.* Quid inde? non erunt igitur volitiones *vi praestabilitationis divinae* necessariae, erunt tamen *vi illius modi*, quo anima in hoc systemate agit, ac volitiones in continua serie producit. *In systemate harmoniae praestabilitae*, inquit ille rursus, *anima eodem modo pervenit ad appetitiones, seu volitiones, quo ad easdem pervenit in systemate influxus physici.* Nugae! in nullo systemate, nisi in isto, anima ita ad suas volitiones pervenit, ut cujusvis ratio sufficiens in statu antecedente continetur. Itaque et quod subiungit, falsum est. *Quocumque tandem modo libertas in systemate influxus physici concipitur, eodem etiam in systemate harmoniae praestabilitae concipi potest.* Nimirum non attendendum est, qui dicat, sed quid ex systemate, quod tanto cum strepitu, et cum tanta in adversarios acerbitate, ut nec calumnias absteineat, defendit, per se se profuat. Libertatem deinde motum in corpore per praescientiam divinam vindicare nititur (§. 633. sch.). *Pone enim, ait, Deum praescivisse ab aeterno, qualem motum corpori jam sit imperatura anima. Cum praescientia Dei fallere minime possit, necesse est, ut hunc, non alium motum corpori imperet, quem Deus praescivit.* Motus igitur corporis, etsi in se necessarii, liberi tamen erunt, quatenus a praescientia omnes volitiones animae futuras, ac ipsos imperaturas, praevidente pendent. At quis, ubi, quando huic imperio locus erit, cum anima sine relatione ad corpus omnia agat, cum sic actura fuisset, etsi cum nullo corpore fuisset conjuncta? Quomodo item motus corporis liberi, quando nulla talis est volitio? Sed dato aliquid: habeat anima, stante harmonia praestabilita, facultatem libere volendi, vel non volendi hos, vel illos motus sui corporis: pollebitne continuo etiam potestate hos, vel illos motus ponendi, vel non ponendi in hoc corpore, quocum copulata est, et in quo vi mechanici tantum hi motus necessario edi debent? Nullo certo pacto anima gauderet libertate ponendi, aut impediendi motus in corpore, quocum actu conjuncta est, etsi fortassis efficere potuisset, ut non cum hoc, sed cum alio aliquo corpore uniretur, in quo alii quidem motus, sed aequae per structuram necessarij perfereretur. Quod ad praescientiam Dei attinet, patet ex aliis dictis (cosm. 8. 37.). ideo ab illa libertatem non laedi, quia determinationem hominis, velut sumum obiectum consequitur, atque ab illa impediti potest: inde enim fit, ut non obstante praescientia actus primus proximus perfecte indifferens ad volendum, vel non volendum, vel nolendum: ad ponendum, vel non ponendum hunc, vel illum motum permaneat. Quod si praescientia Dei hanc indifferenciam, vel ponendo aliquod principium essentialiter connexum cum actu secundo, vel quacumque alia ratione tolleret, tolleret ea hoc ipso simul libertatem, cum actio sub eodem actu primo proxima

sub quo erat praevia ut libere futura, ab homine amplius omitti non posset. Jam vero istud ipsum in hac hypothesi eventum, cum enim motus hi in hoc corpore vi mechanici necessarij forent, anima ut conjuncta cum corpore non haberet amplius actum primum proximum indifferenciam ad ponendum, vel omitendum hoc actus: quare, etsi Deus ante electionem corporis animam quendam motum libere volituram, nunquam tamen eandem in hoc corpore libere illum motum posituram praevideisset sicut nec motum hunc a corpore libere ponendum praevidit. Pone Cajum nunc a Deo praevideri cras libere deambulationem omissuram; pone deinde post hanc praevisionem a Deo gravem morbum Cajo immitti, quo lecto affigatur; putasne Cajum libere omissuram deambulationem profecto non; Cajus enim non haberet actum primum proximum indifferenciam ad ambulandum, vel non ambulandum, neque Deus, decreto jam morbo, ipsum libere deambulationem omissuram praevideret. En casum nostro simillimum; ita motus per structuram corporis mechanicam determinati, ac necessarij impediunt animam a libera eorumdem positione, tametsi antea libere volitura fuisset praevia. Rursus itaque frustra Wolfius clamat, nosque Socinianis favere calumniatur (*Ibid.*): *Praestabilitio enim harmoniae animae, ac corporis a praescientia divina tota pendet, quatenus volitiones animae liberae sunt, ideoque quoque contra praestabilitationem urgetur tanquam libertati adversum, id totum recidit in praescientiam divinam. Qui adeo praestabilitationis harmoniae animae, ac corporis hac in parte adversantur, cum Socinianis faciunt, eorumque causam adversus theologos orthodoxos agunt.*

VIAM STERNIT AD IDEALISMUM.

CXCIII. *Systema harm. praest. viam sternit ad idealismum.* Posita harmonia praestabilita existentia corporum nec a priori, nec a posteriori probari ulla ratione potest; non primum: ex eo enim, quod ex animae natura, vi ingentia, ideae corpora representantes evolvantur, sequitur solum idealem ipsis existentiam competere, non alterum: nulla siquidem experientia de corporum existentia haberi potest, si animae ita agant, et agerent, tametsi nullum corpus existeret: igitur patet propositum.

Schol. Ajunt quidam cum Boehmio e notione mundi optime existentiam corporum demonstrari (*Psych. rat. s. 2. c. 4. §. 640. Theol. nat. s. 1. c. 4. §. 11. sch. Princ. phil. 55.*). At notionem hanc inanem esse alias evincimus; et dato etiam, unde ipsi norunt ad mundum optimum corpora quoque pertinere? an quia possibilia sunt? igitur omnia possibilia a Deo procreari deberunt; igitur a vero aberravit Leibnizius, cum assensit infinita universa possibilia fuisse in ideis Dei, et unum tantum prae reliquis electum fuisse. Porro quemadmodum in hoc systemate existentia corporum ignoraretur, ita quoque con-

junctio, et commercium animae cum corpore prorsus nos laeret, quia haec ignorantia perduraret etiam, tametsi quocumque ex principio existentia corporum demonstraretur; nam, cum animam omnes suas perceptiones, et volitiones absque ulla ad corpus relatione in serie continua produceret, ignoraret utique, utrum ex corporibus, quae quidem existere sciret, num aliquid ad se pertineat, et utrum in ea motiones suis volitionibus harmonicae perficiantur; per experientiam certo in harmonia hujus cognitione pervenire minime posset. Quae cum ita sint, quaero ex harmonista: Unde nostri animam cum corpore copulari? Unde actionis animi, et corporis harmonicae esse? Unde denique dari commercium, cujus tu phaenomena in psychologia empirica enarras? Ab experientia, inquires; quae enim in ea psychologiae parte proponuntur, per experientiam nota sunt. Bene habet: tua itaque opinio phaenomena commercii nobis per experientiam innótescunt. Jam quaeso istud ratiocinium benigne accipe. Phaenomena commercii per experientiam nota sunt, igitur illud systema falsum est, quo posito haec experientia haberi nequit; atqui posito systemate harmoniae praestabilitae haec experientia haberi nequit, ergo systema harmoniae praestabilitae falsum est. Demum non apparet, quid in hoc systemate alicui perveiciter neganti in aliorum hominum corporibus animam inesse, aut egoistae contentendi sum solum animum existere prudenter responderi queat; quare systema istud non modo idealismo, verum et egoismo portam aperit.

NON REDDIT RATIONEM PHILOSOPHICAM COMMERCII.

CXCIV. *Systema harmoniae praestabilitae non reddit rationem philosophicam commercii.* Ut enim harmonistae ipsi egregie in Cartesianos urgent, ille effectus naturalium, ac phaenomenorum rationem philosophicam non reddit, qui neglecta indagazione causarum naturalium illi eo ad immediatam Dei actionem recurrit; atqui idem ipsum illi praestant: ut enim rationem harmoniae mutuae inter corpus, et animam reddant, confugiunt ad actionem qua Deus corpus, quod ex omnibus possibilibus motus volitionibus animae similiter praemis harmonicos vi mechanis editurum praeviidit, cum haec anima consociavit: igitur nec harmonistae rationem philosophicam commercii reddent.

Schol. Audi Fortunatum a Brixia (*Met. p. 2. s. 3. prop. 15.*). *Ponamus globum terraequeum esse machinam eo artificio a Deo elaboratam, ut ei solus mechanis quo instructa est, maris aqua bis singulis diebus affluat, disque refuat. Ponamus quoque solem, atque lunam vi solus mechanis suum tam periodicum, quam distans motum perficere. Ponamus postremo terraequeum globum eo artificio collocatum in universi centro a Deo fuisse, quo ipse praesidet fore, ut effluat mare, cum luna ad meridianum pervenit; refuat, cum illa prope horizontem existit. Haece positis quaero, un per hunc harmoniam inter terra-*

queum globum, et caelestia corpora a Deo praestabilitam maris aestus explicari ita possit, ut ipsa explicatio digna iure, ac merito sit, quae inter philosophicas censetur? Si haec explicatio ponatur philosopho digna, miror, cum maris aestus a deo torsit olim, et modo etiam torquet philosophum ingenia, cum tanta possit facilitate exponi; nihique gratulor, quod omnium primus tam grande naturae arcanum in aperto posuerim. Si vero maris aestus hoc modo nequaquam exponitur, propterea nimirum, quia principia, quae assumuntur, aequo nos lateant, ac phaenomenon ipsum, quod illorum ope explicatur, totaque inasper illius causa ex divina sapientia derivetur: eandem ob causam neque explicatio commercii mentis cum corpore, quam tradunt harmonistae, pro philosophica habenda est; sed tamquam arbitrarium figmentum philosopho prorsus indignum est rejicienda.

ATQUE IDEO SUSTINERI NON POTEST.

CXCV. *Systema harm. praest. sustineri non potest.* Illud certe systema sustineri non potest, quod realem corporis, et animae dependentiam tollit (§. 191.): quod pugnat cum principio rationis sufficientis: quod libertati adversatur, quod viam sternit ad idealismum; quod denique nec philosophicam rationem commercii reddit; sed haec omnia in systemate harm. praest. conveniunt (§§. 189. seqq.); igitur systema harm. praest. sustineri nullo pacto potest.

Schol. Praeterea brevitati causa innumera alia, quae hoc loco cum ratione urgeri possent (*Psych. rat. s. 3. c. 4. §. 6:8.*); lectoribus simul dijudicandum relinquens, quale pondus huic systemati inde accedat, quod ab atheo admitti nequeat; quemadmodum acute, si superis placet, Wolfius animadvertit.

C A P U T V.

De Systemate causalitatis, sive influxus physici.

QUID SYSTEMA CAUSALITATIS?

CXCVI. *Systema causalitatis, sive ut vulgo ajunt, influxus physici, ponit mutuum animae in corpus, et corporis in animam actionem, atque ab ea rationem peti cur cum certis animae affectionibus certi in corpore motus, et vicissim perpetuo coexistent.* Hanc porro mutuum actionem ita concipiendam esse arbitror. Ideae materiales (§. 13. sch.), id est motiones excitatae primum ab objectis externis in organo sensorio, tum nervorum ope ad sensorium commune, quae animae sedes est (§§. 14. 171. cor.), propagatae (§. 13.) animae objectum externum representant, eamque simul determinant, ut vi sibi in ita illius ideam in se excitat, atque adeo illud percipiat: unde necesse est, ut semper cum tali in organo mutatione talis in mente sensatio existat. Anima deinde exercendo facultatem lo-

comotivam, cum vult, vi sua determinat fluidum subtilissimum cerebri, seu spiritus animales, ut eos in nervos, eorumque musculos infundant, quorum expansione, tensione, aliisque similibus affectionibus desideratus in membro corporis motus consequatur, id quod fieri posse ex anatomia patet. Atque inde fit, ut cum certis in mente volitionibus certi semper in corpore motus coelegantur.

Schol. Ea hic ratione actionem animae, et corporis mutuum explicui, quam et convenientissimam, et maxime probabilem censeo: non ignoro a variis varia proferri, nonnumquam influxum crasso planis ac materialibus sensu concipi: cuius fortasse vitium quidem ex veteri peripateticorum turba accusari possent (*Psych. rat. s. 3. c. 1. §. 567. 568.*). Sed id genus explicationes meas non facio: quare nihil in me valebunt convicia illa, quibus Wolfius hoc systema, nequaquam philosophice, insectatus est.

SYSTEMA CAUSSALITATIS NON EST IMPOSSIBILE;

CXCVII. Systema caussalitatis non est impossibile. Neque enim animam in corpus, neque corpus in animam dieta ratione agere repugnat: non primum: nam sicut generatim spiritum gaudere facultate movendi corpora non repugnat (*opt. §. 148. sch. 2. n. 2. 3. 4.*), ita multo minus id in anima repugnat; ipsi siquidem vi sui muneris ab Auctore impositi conservandi corpus, et removendi ab eo resnoxias non modo summo jure competere, verum et necessaria esse talis movendi facultas videtur. Quid? quid substantiae materiales motu per vim propriam in se concitato alias substantias materiales secundum generales naturae leges ad motum determinare possunt (*cosm. §. 33. schol.*); cur igitur anima non possit habere eam facultatem, ut per vim suam actione quadam, seu etiam motu in se concitato secundum leges, quae Deus supremus Auctor pro hoc commercio sancivit, excitet motum in elementis substantiae fluidissimae sibi vicinioribus, quae, in motu constituta fuerint, reliqua deinceps, sique totam denique corporis machinam rursus secundum generales motum concitent. Sed nec alterum: vis enim animae percipiendi objecta sensibilia et ab his aliquando modo pendet, et cum mens per se aut essentiam suam ad unam potius, quam alteram sensationem determinata non sit ab objecto determinari poterit; cumque praeterea vis finita ad quaecumque objecta se non porrigat; alioquin necesse est, ut objectum rite applicetur, ac suo modo praesens sistatur; poterunt igitur ideae materiales animum determinare ad percipiendum objectum sensibile, si modo istud per illas animae rite applicari, ac praesens reddi possit: id vero omnino veri potest; ideae siquidem materiales, cum sint actiones specificae objectorum, congrue ut quaedam eorumdem imagines concipiuntur, quae, cum animae ibi existentes praesentes sint, eidem hoc ipso objecta quadam ratione praesentia reddunt. Quare cum ante mens deficiente debita objecti applicatione, sive praesentia objectum illud sensibile vi sua percipere non poterit, nunc jam sublato impedimento percipiet. Atque ita possunt

ideae materiales dici animam determinare ad perceptiones objectorum sensibilibus tollendo impedimentum, praebendoque occasionem, quatenus illa praesentia efficiant; qua in re nulla prorsus repugnantia ostendi potest.

NEC FALSUM ESSE DEMONSTRARI POTEST

CXCVIII. Systema caussalitatis falsum esse nec a priori, et directe, nec a posteriori, et indirecte demonstrari potest. Si enim hoc systema a priori, et directe demonstraretur falsum esse aut repugnantia, aut non existentia id genus actionis mutuae demonstraretur; sed neutrum fieri potest, quorum illud patet ex §. praec., hoc ex objectionum solutione colligitur. Si vero ea demonstratio a posteriori, aut indirecte fieri potest, tum vel phaenomena commercii cum mutua animae et corporis actione pugnarent, vel inde ad absurdum conclusionem deveniretur: primum non est; nam phaenomena etiam fatente Wolfo, aliisque talia sunt, qualia forent, si anima in corpus, et hoc in illam vere ageret: alterum nemo asseruerit, nisi qui aperte dicere queat, quae sit ea conclusio absurda, quod adhuc praestitutum non est.

CONTRA REALEM STATUTUM DEPENDENTIAM ANIMAE ET CORPORIS — VERAM RATIONEM SUFFICIENTER.

CXCIX. Systema caussalitatis statuit realem mutuum corporis, et animae dependentiam. Systema quippe istud statuit animam ab ideis materialibus ad perceptiones rerum sensibilibus; motus vero voluntarios corporis per vim animae determinari (§. 169.): atqui si ita sit, tum utique animam in sensationibus a corpore; et corpus in motibus voluntariis ab anima revera pendet; igitur systema hoc realem mutuum corporis, et animae dependentiam statuit. *Coroll.* Igitur hoc systema quoque veram rationem sufficientem determinat, quae est in corpore de quibusdam animae perceptionibus, et quae est in anima de quibusdam motibus corporis (§. 181. cor.).

ATQUE INDE APTUM EST AD EXPLICANDUM COMMERCIIUM.

CC. Systema caussalitatis aptum est ad explicandum commercium animae, et corporis. Systema, quod determinat rationem sufficientem, quae est in corpore de quibusdam animae perceptionibus, et quae est in anima de quibusdam corporis motibus, ad explicandum commercium aptum est (§. 182.); sed id praestat systema caussalitatis (§. praec. cor.); ergo hoc systema aptum est ad explicandum commercium animae, et corporis.

AC CUM PROBABILITATE DEFENDI POTEST.

CCI. Systema caussalitatis cum magna probabilitate a philosopho defendi potest. Systema caussalitatis nec impossibile (§. 197.); nec aperte falsum est (§. 198.); est vero praeterea aptum ad explicandum commercium animae et corporis (§. praec.); atqui aliud nihil desiderari posse videtur ad hoc, ut cum magna probabilitate a phi-

Iosopho defendatur; ergo systema causalitatis cum magna probabilitate a philosopho defendi potest.

QUAE CARTESII DE COMMERIO OPINIO?

Schol. 1. Locus hic est, ut paucis ostendam, Cartesium nequaquam systematis causarum occasionalium auctorem fuisse, quemadmodum supra (§. 183. sch. 2.) monui. Certe quamquam saepe obscurius loquitur, pluribus tamen in locis ita loquitur, ut clara colligi possit ipsum systema influxus physici non rejecisse, sed emendasse potius, et confirmasse. Ita multis probare nititur animam residere in glandula pineali, ibi a spiritibus animalibus motis affici (*De pass. anim. p. 1. art. 31. 34. Tract. de hom. p. 5.*). Cum cerebrum humani structuram explicat, ostendit, quo pacto in eo spiritus tum ad efficiendos in corpore motus, tum ad excitandas in anima affectiones distribuatur. Clarius (*Epist. p. 1. ep. 29.*) in litteris ad Elisabetham Principem Palatinam datis sua sententia exprimit. *Conabar, ait, hic explicare modum, quo animae, et corporis conjunctionem concipio, qua ratione possint illa hoc movere — pro anima et corpore simul non habemus nisi illorum conjunctionis notionem, ex qua pendet motus facultatis illius, qua pollet anima ad movendum corpus, nec non facultatis ejus, quae inest corpori ad agendum in anima, sensus videlicet illius, et passiones producendo.* Rursus enim respondet adversario euldem haec obijcienti (*To. p. 2. ep. 5. n. 4.*). *Scribis nostrae mentis esse dirigendi spiritus animales in nervos, atque hoc pacto movendi membra: alius vero in locis scribis: nihil in mente nostra esse, cuius vel actu, vel potestate conscii non sumus; ut istius virtutis, quae spiritus animales dirigit, mens humana non videtur sibi conscia, cum plurimi nesciant, utrum nervos habeant. — Accedit, quod vix intelligi possit, quomodo res incorporea possit impellere.* His ille istud responsum reddit (*Id. ep. 5. n. 4.*). *Verum est, nos non esse conscios illius modi, quo mens nostra spiritus animales in hos, vel illos poros inmittit; iste enim motus non a mente sola, sed a mentis cum corpore unione dependet, sumus tamen conscii omnis ejus actionis, per quam mens nervos movet, quatenus talis actio est in mente, quippe in qua nihil aliud est, quam inclinatio voluntatis ad hunc vel illum motum; atque hanc voluntatis inclinationem sequuntur spirituum in nervos influxus, et reliqua, quae ad istum motum requiruntur: hocque propter aptam corporis configurationem, quam mens potest ignorare, ac etiam propter mentis cum corpore unionem, cuius sane mens conscia est, aliquando enim ad membra movenda suam voluntatem non inclinaret.* Quod autem mens, quae incorporea est, possit corpus impellere, nulla quidem ratiocinatio, vel comparatio ab aliis rebus petita, vel certissima et evidentissima experientia quoties nobis ostendit; haec enim veritas est ex rebus per se notis, quae

eum volumus per alias explicare, obscuramus (*Id. p. 1. ep. 69.*). Denique in iis, quae ad Henricum Morum scribit: *Ut non dedecet homineum philosophum putare, Deum posse corpus movere, quamvis non putet Deum esse corporeum; ita etiam eum non dedecet aliquid simile de alius substantiis incorporeis judicare.* Et quamvis existimem nullum agendi modum Deo, et ceteris utriusque convenire; fateor tamen, me nullam in mente nostra ideam reperire, quae representet modum, quo Deus et Angelus materiam potest movere, diversam ab ea, quae mens exhibet modum, quo ego per meam cogitationem corpus meum movere me posse mihi conscius sum. His quamquam rem conficere videantur, addam testimonium duorum clarissimorum, ac genitorum ipsius discipulorum, Ludovici de la Forge medici Salmurienensis, et Domini Clerselier: prior tractatum de homine a Cartesio editum eruditissimis adnotationibus illustravit, ac in libro de mente humana a se conscripto fusiore oratione demonstrat, non rejectum, verum emendatum, et constabilius fuisse a Cartesio influxum physicum; posterior in epistola ad laudatum Ludovicum de la Forge docet, animam non quidem novum in corpore motum producere posse; pollere eam tamen facultate motum spirituum determinandi, ut huc potius, quam illic affluant, corporisque membra moveant; atque istud se a magistro suo Cartesio didicisse aperte profitetur. Inde quoque Leibnitius contendit docuisse Cartesium (*Essai sur la Théod. p. 1. §. 60.*), per animam in corpus influxum minime quidem laedi posse illam naturae legem, quae eandem semper in hoc universo quantitatem motus conservari jubet, posse tamen animae facultatem competere, quia motum, qui in corpore fiunt, directionem mutet; non secus, ac equus, qui tametsi equo, cui insidet, nihil virium tribuat, etiam tamen regit, ejusque vires, quo sibi lubet, dirigit. Atque ex his satis manifestum esse opinor, causas occasionales nullum in Cartesio patronum habuisse, quamvis dubium remaneat, utrum veram movendi facultatem, an vero solam potentiam dirigendi motus in corpore aliunde excitato animae tribuerit: contra igitur, ac Darlesius, aliique putant, lege ille de eadem motus quantitate conservanda ad deducendas solum motuum regulas in conflictu corporum observandas, non item ad tollendum influxum physicum usus est, quod ex ejus quoque philosophiae principiis perspicue intelligitur (*P. 1. art. 37.*).

RESPONDETUR OBJECTIONIBUS, CONTRA SYSTEMA GENERATIVUM.

Schol. 2. Quae ab adversariis hoc loco opponuntur, ad tria summa capita revocari possunt: alia generatim contra ipsum systema; nominatim alia vel contra actionem corporis in animam, vel contra actionem animae in corpus pugnant ipsi videtur: singulis pertractatis congruas responsiones suppeditabimus.

1.) Aeternae Wolfius (*Psych. rat. s. 3. c. 1. §. 356.*) contendit systema istud reapse nullum esse: nam qui dicit animam in corpus, hocque

in illam agere, simul tamen actionis hujus modum ignorat (quod alioquin a quovis fatendum esse putat), ille affirmat mutationes in corpore, et anima coexistere, quia coexistunt: nullam nempe talis aliam actionis rursus ideam habet; quam quae coexistentiae mutationum in corpore, et anima responderet.

P. Tametsi mutuae actionis modum penitus ignorarem, quod tamen falsum esse ex §§. 189. 197. patet, nihil minus falleretur Wolfus, cum putat nobis haec duo idem sonare: *animam agere in corpore, ac vicissim, et mutationes in corpore, et anima simul coexistere*. Diversa quippe haec nobis sunt sicut causa, et effectus; coexistentiam mutationum in corpore, et anima effectum esse, cuius causa mutua actio sit, statuumus: quare duas, easque diversas ideas habemus, quarum una caussa, altera effectui respondet. Nonne Wolfus nobiscum asserit perceptionem effectum esse vis representativae, qua anima pollet? Et nonne modum, quo ea vis agit, nobiscum etiam ignorat? Probabitne igitur hanc argumentationem: Wolfus ait, vim animae representativam efficere perceptionem, modum tamen hujus effectus ignorat: ergo Wolfus affirmat, vim representativam efficere perceptionem, quia effectus, id est, percipere, quia percipit? Notet igitur Wolfus: quaestio in praesenti haec est: *unde et quomodo fit, ut tam arctum sit animam inter, ac corpus commercium?* Cui nos respondemus: *quia anima in corpore, et hoc in illam agit*. En systema, quo hujus commercii rationem reddimus. Ceterum, etsi in modo hujus actionis mutuae multa adhuc obscura, et incognita sint, nequit tamen haec ignorantia nobis vitio dari: minus propterea totum systema rejici: nonne harmonia praestabilita, ac praesertim ille corporis mechanismus, obscurissima sunt? Cur igitur eam Wolfus non rejicit (*ib.* §. 431.)? At mutua actio probari nequit; demus: quid igitur? Hypothesis physioptica; quae hocce est systema, ipso Wolfio momento, probari non debet, satis est, ut pugnantia non contineat, utque cum phaenomenis consentiat: actio igitur mutua verum esset systema, etsi nulla ratione probari posset; nos tamen argumentis valde probabilibus, quae nimium pro reali dependentia pugnat (§. 177.), eadem constabilius. Atque ex his conficitur actionem mutuum corporis, et animae quod substantiam minime ignotam esse, tametsi fortasse quoad modum ignota convenienter dici possit, quod nequaquam obest (*ib.* §. 579.).

2.) Cum duce suo Leibnitio ordinem naturae convelli, legemque praecipuam de perpetua ejusdem virium vivarum quantitatis in hoc universo conservatione per influxum physicum, violari queritur: si anima, ait, agat in corpore, oritur quaedam vis in parte materiae, quae ex alia in eam derivata non est, augetur proinde virium vivarum in hoc universo quantitatis: si contra corpus agit in anima, vis quaedam motrix in gratiam animae perit, quae ante in quadam materiae parte inerat, unde virium vivarum quantitas minuitur.

R. Multa hic evolvenda sunt: primum vis *mortua* dicitur, quae in solo conatu ad motum consistit, atque ob praesens impedimentum effectum non consequitur, qualis est in globo, cui funiculo in aere retinetur, vis *viva* est, quae cum actuali motione conjungitur, ut cum corpus ex alto labitur. Deinde vis *viva* hodie a physicis non distinguitur a quantitate motus, quod factum est ex massa in celeritatem, atque jam fere in demonstratis habetur, omnes illos, qui olim cum Leibnitio vires vivas per factum ex massa in quadratum celeritatis mensurari contendebant, in paralogismum lapsos fuisset. Jam porro virium mortuarum quantitatem constanter eandem esse in hoc universo hoc sensu certum est, quod vires substantiarum simplicium in se spectatae, et abstrahendo ab effectu semper sint eadem, sicut ipsae substantiae eadem permanent, neque huic legi influxus physicus adversatur. Quod autem ad virium vivarum, seu motus quantitatem attinet, existitiam similis legis universalis nec a priori, nec a posteriori demonstrari potest; quin eandem non exstare, vel inde colligitur, quod ipse Wolfus contra Cartesium demonstraverit (*Mechan.* §. 586.), non in quovis corporum conflictu eandem motus quantitatem permanentem. At demus etiam hanc legem in conflictibus corporum, pro quibus eam Wolfus demonstrare nititur, obtinere (*Cosmol.* §§. 480. 486. 487.); eritne continuo consequens, et ipsa etiam ad mutuas animae, ac corporis actiones pertineat? An non pro his aliae a Conditiore leges constitui poterant (vid. *cosm.* §. 82. sch. 2.)? Et denique si influxus ea, quae dixi ratione intelligatur, futilitas rationi Wolfiani plano perspicitur; nulla enim est virium transfusio; nulla vix motrix in gratiam animae perit, neque ex anima in corpus vis quaeipiam transit: motiones solum cerebri animam ad perceptiones; anima subtilissimum cerebri fluidum ad motum dero detminat. Quis quae philosophorum eum non rideret, qui serio contendere, ex globo incurrente in quiescentem vim motricem transfundi?

CONTRA ACTIONEM CORPORIS IN ANIMAM.

3.) Actionem corporis in animam tam cum ejus simplicitate, quam immortalitate pugnare contendunt alii: hoc ideo; quia cum in hac hypothesi anima in cogitando reapse a corpore penderet, non videretur ipsa separata a corpore cogitare, proinde nec vivere posse. Illud vehementer urget Leibnitius (*Act. erud. Lips. c. 7. suppl. sect. 11. p. 550. Leib. princ. phil. theor. §. 15. p. 76.*) putans concipi non posse, quomodo monas per aliam monadem, aut rem quamcumque creatam alterari, et in statu suo interno mutari queat; cum in simplici neque motus intestinus concitari, nec quidpiam transponi, nec ipsum augeri, aut minui possit. Simili fere argumentatione Hanschius quoque utitur.

R. Dependetia haec animae a corpore non ex ipsius natura, sed ex unione illius cum corpore, quae a sola Dei voluntate pendet, profuit: quare non interna, sed externa solum, et contingens est (vid.

§. 147. sch. 2. n. 3.). Nonne insipiens fuerit, qui putaret se in aperto campo solum non visurum, quod fenestris careat, per quas ante in cubiculo constitutus eum aspexerat? Sapientius Cicero (*Q. tu. sc. l. 2. c. 20.*): ea profecto tum multo priora, et dilucidiora cernentur, cum, quo natura fert, liber animus pervenerit: nam nunc quidem, quamquam foramina illa, quae patent ad animum a corpore, callidissimo artificio natura fabricata est, tamen terrenis, concretisque corporibus sunt intercepta quae dammodo: cum autem nihil eorum praeter animum, nulla res obiecta impedit, quominus percipat, quale quidquid sit.

Quod autem ad simplicitatem: etsi in monade, seu ente simplice non dentur partes, quae moveri, aut transponi possint, aliae tamen sunt mutationes in ipsa possibiles; nonne perceptiones, et appetitiones animae etiam in systemate harmoniae praestabilitae sunt verae, ac internaе ejus mutationes? Nihil autem vetat, ut harum mutationum aliqua ratio in alia monade, vel etiam in ente composito continetur; quod si sit, jam monas ab altera aliquo modo alterari, et quoad statum internum mutari dicenda erit. Planum igitur est, nihil officere simplicitati animae, si ea ab ideis materialibus ad efficiendas sua vi has potius, quam alias perceptiones, hocque potius, quam alio tempore determinetur.

4.) Ex eo, quod effectus integer causae plenae aequipollet, Bulfingerus (*Tract. de harm. praest. §. 37. seqq.*) hoc systema rejicit. Per effectum integrum intelligit, quidquid ab actione causae proficiscitur; sive illa superando corporum renisui impendatur, sive alium insuper effectum producat: per causam plenam vires eas omnes, et solas, quae integro effectui producendo impenduntur. Tum vero admissio infixa physica putat consequens esse, ut effectus integer causam plenam exuperet; et perceptio effectus virium corporis esset motus, tamen ab isdem viribus deberet praetera perceptio in anima fieri.

R. Cum motiones cerebri nequaquam perceptiones efficiant, sed solum animam ad eas vi sua efficiendas determinent, namquam causam plenam effectus integer superabit; motus enim erit effectus integer virium corporis; et perceptio erit effectus integer virium animae. Sed etiamsi daremus perceptiones animae a viribus corporis effecti, nec tamen in absurda hac hypothesis effectum causa sua majorem excludit Wulfingerus, hoc quippe casu motio cerebri foret effectus motionis organi, et perceptio effectus motionis cerebri: pone causam a producere effectum b; tum effectum b ut novam causam producere effectum c; eritne effectus c sua causa major? Repugnabit igitur omnis causarum subordinatarum series?

5.) Ideae materiales, ajunt nonnulli, non determinant animam ad sui ipsarum perceptionem, secus quippe essemus nobis harum idearum consilii, sciremusque, quae pars cerebri, quoque pacto moveatur: ergo neque determinant animam ad perceptionem objectorum sensibilibus.

R. J. ant. Ideae materiales non determinant animam ad claram sui ipsarum perceptionem c. ant. ad obscuram sui ipsarum perceptionem, n. ant. et con. Sensatio reapse aliud non est, quam perceptio motionis ab objecto sensibili in organo excitatae, et inde nervorum ope ad sensorium commune delatae (§. 15.); sed eam mens non ut motionem, sive cerebri affectionem, verum ut imaginem, ac velut nuntium objecti externi contempletur, inde perceptio ideae materialis, quatenus motio est, obscura est, statimque confunditur cum perceptione illius, quatenus est objecti imago, sive potius cum perceptione ipsius objecti; non aliter fere, ac si quis rem majoris momenti sibi nunciat, adesse ex. gr. hominem dignitate conspicuum, quo casu non tam ad verba nuntiantis, aut loquenti modum, minus ad ejus vestitum, aliaque similia attendo, quam illico totam attentionem in rem nuntiatam converto; surdo propterea, accuro competentes eidem honores delaturus. Res hujus ratio petitur a fine, in quem nobis Conditor benignissimus sensus concessit, atque a munere, quod animae, cum eam cum corpore copularet, imposuit. Vultit nimirum supremam naturae Auctor, ut anima pro viribus corpus suum conservet, tum removendo res externas illi noxias, tum amplectendo necessarias, aut saltem utiles; atque eum in finem corpus organum sensoris instruxit, ut anima ipsorum ope velut per nuncios objecta externa exploret, bonaque, ac utilia a malis, et noxiis discriminet. Jam vero cum vis mentis nostrae limitata admodum ac brevis sit, nec pluribus simul sat magnam attentionem adhibere possit, si ea tata esset in motibus cerebri, et continuis, et diversissimis contemplantis, ita abriperetur, ut objecta externa tantum non perciperet, quantum ad conservandum corpus necesse est. Quae sapientissime Deus legem generalem constituit, ut anima, etiamsi quam maxime vellet, nunquam possit motiones cerebri, quales, contemplari, sed ab his quasi admodum continuo totam suam attentionem in objecta, quorum illae imagines sunt, convertere debeat: inde fit, ut motuum nobis nunquam consilii simus. Consultatur Malebranchius (*Recherch. de la verité liv. 1. c. 10. §. 5.*). Atque ob eandem prorsus rationem videtur quoque anima suae, quam in corpus exercet, actionis sibi conscia non esse; nam et haec, cum continenter iteretur, totam ipsius attentionem ad se rapere.

At respondent: ad hoc, ut intelligamus, quid aliter nobis loquatur, necesse est, ut vocabula ab illo prolata distincte percipiamus, similiter ut in imagine Cicero, vel Caesar agnoscat, debet ipsa distincte videri: igitur etiam, ut ideae materiales mentem ad claram objectorum perceptionem determinent, necesse est, ut et ipsae clara naturali habent eum rebus, quas significant, sed id ab institutione hominum obtinent, ut in logica dictum est: ex institutione autem hominum nihil significant, nisi articulate, ac distincte pronuntientur: quin si penitus rem examineimus, facile percipiemus, vo-

Storchau Metaph. Lib. III. 13

aequalia non aliter quidpiam significare, nisi quatenus cum idea soni articulati sociata rei significatae idea in animo excitatur. Nimirum vocabulum, quod natura sua sonus articulatus est, cum ab alio pronuntiatur, in meo cerebro, ut quivis alius sonus, ideam sui materialem excitat, cui in mente idea soni articulati respondet, quia vero cum hac soni articulati idea alias semper idea rei significatae sociata fuit, ea quoque menti recurrit, atque ita significationem vocabuli intelligo, ad quod nemo non videt necesse esse, ut vocabula distincte et enunciatum, et enunciata percipiantur. Imago deinde prototypo non respondet, nisi accurata partium inter se proportionem gaudeat, quae proinde distincte videri debet, ut quem, quove modo exhibeat, cognoscantur. Contra inter motiones cerebri, et objecta externa naturalis nexus existit, cum enim sint actiones specificae virium, quae in objectis insunt, cum ipsis tanquam effectus cum sua causa conjunguntur; inde igitur, lege praeterea commercii a supremo Auctore naturae sancita accedente, aptae efficiuntur, ut licet obscure perceptae ad claram tamen objectorum perceptionem animam determinent; quemadmodum etiam ex aliis signis naturalibus, ut fetu, vel epulatu, etsi obscure percepto, tristitiam, aut dolorem significari clare intelligimus. Haec si animo a praedictis opinionibus explicato expendisset Genuensis, non acerbè adeo insultasset Newtono asserenti animam in cerebro residentem rerum imagines cernere (*El. met. p. 3. prop. 31. sch.*).

Ex dictis demum etiam patet, cur anima ipsam cerebri coagmentationem, reliquasque internas corporis partes non pervideat; mens enim, quamdiu cum corpore sociata est per cerebri motiones ad perceptiones rerum sehsibilem determinatur, proindeque nihil ejusmodi percipit, nisi quod ipsi per similes motus repraesentatur, ac velut praesens sistitur; coagmentatio autem cerebri, et internarum in corpore partium per talem motionem repraesentari nequit.

CONTRA ACTIONEM ANIMAE IN CORPUS.

6.) Actionem animae in corpus Bulfingerus hac ratione impugnat (*Dilucid. phil. §. 327.*): in quocumque entium genere effectus non est semper tantus, quantus serio intenditur, ibi datur proportio inter vires ad effectum applicatas, et quantitatem ipsius effectus: ille igitur effectus non dependet a viribus cum effectu quoad proportionem incomparabilibus; atqui vires animae, ac corporis motus sunt quoad proportionem incomparabiles: ergo effectus, quales in corpore movendo experimur, non procedunt a viribus animae. Argumentum huc redit: omnis effectus est quoad proportionem comparabilis cum sua causa; sed motus corporis non sunt comparabiles cum viribus animae: ergo motus corporis non sunt effectus virium animae.

R. Dubius est vocabuli sensus: si vox *proportio* notet comparatio-

nem duarum rerum, quae sint ejusdem generis, aut speciei, sive quarum utraque ad eandem homogeneam unitatem revocari potest, ut duo mumi aurei, duo argentei, fatior inter motiorem corporis, et animae vim proportionem non dari: at quid istud officit? Certe generatim verum non est inter quamvis causas, et effectum id genus proportionem esse; anima una vi, et perceptionem, et volitionem efficit, nec tamen perceptio, et volitio ad eandem homogeneam unitatem, seu speciem infamam revocantur. Si vero Bulfingerus eam proportionem, quae apud geometras obtinet, intelligat, negandum erit ejusmodi proportionem inter vim animae, et corporis motiones non extare; nam quo major est illius vis contentio, eo major est motiis in corpore quantitas, accurata semper proportione, ut nempe vis major majorem, et concitatiores; vis minor debiliorem in corpore motum efficiat. Atque geometrica haec proportio solum ad comparisonem effectus cum causa consideratur. Sed quaerit curiose Leibnitius, cur, si animae vi corpus moveatur, non ad quamcumque altitudinem saltus ferri queat? Cui respondetur animam habere vim certis, usque sat angustis limitibus definitam; corpus item nostrum, aliis circumjacentibus constanter premi, quorum omnium renisus superari debet; denique saltum ab ipsa etiam nervorum, spirituumque constitutione plurimum pendere.

7.) Animam in corpus agere non posse putant nonnulli, quin hoc in illam regat, quod a veritate alienum videtur; item quaerunt, qui corpus ab anima, quae ipsius impenetrabiliter contingere nequit, moveri possit?

R. Tametsi corporum consuetudo nulla sit actio sine reactione, necesse tamen non est, ut haec lex se quoque ad actionem animae in corpus porrigat (vid. n. 2.). Haec nempe corporum reactio ab ipsa elementorum reactione proficiscitur, cum alia in corpore vis non extet (cosm. §. 53. sch.); in elementis autem reactionem necessario sequi perspicuum est, cum omnium eorum vires eadem generali lege regantur (ibid.); inde enim cum elementum *a* in certa distantia positum secundum universalem legem alterum *b* ad motum determinat; vicissim id ipsum elementum *b* praestat in *a*, ac proinde quantum *a* agit in *b*, tantum *b* reagit in *a*. At vero vis animae aliis legibus adstringi potest, quo fit, ut cum ipsa in elementum proxime vicinū agit, istud in ipsam reagere nequeat; quamquam prorsus non video, quid inde absurdi consequeretur, si admitterem, ipsam etiam animam elementi reagentis nism sentire. Quod ad alterum: naturalem animae penetrabilitatem minime obstare, quo minus ipsa corpus moveat, alias dictum est (ont. §. 128. sch. 2. n. 4.). Et vero potest elementum in altero a quo distat, secundum generalem naturae legem motum causare (cosmol. §§. 49. 53. sch.); cur anima nequeat ea vi motrice gaudere, per quam, si eam ad motum suum exerceat, elementa corporis a se aliquantum distantia sine vera reactione ex lege ab Auctore naturae pro hoc

commercio constituta ad motum concitentur? nullo certe in hac vi repugnantia apparet; summa contra convenientia cum munere, quo ipsa cum corpore conjuncta fungitur. Aut etiam fortasse non incongrue diceretur, animam cum uno cerebri elemento actu compenetratam existere, illudque, cum se ipsam movet, una movere: in hac hypothesis quamprimum se anima moveret, mutaretur distantia illius elementi comparata ad alia proxime vicina, quae vel ideo ad motum pariter concitarentur; atque motus hi eadem ratione ad motum propagarentur, dum tandem spiritus ad eos nervos, ac musculos affluant, quorum ope desideratur membri motus perficeretur. Neque vero de ingenti his musculorum viribus dubium esse potest: docet Borellus (*De mot. animal. p. 1. prop. 122. seq.*); qui eam rem accurate pertractavit, eorum alios aequi parari efficacitati ponderis 16020; alios 32040; alios 61600; alios denique 375420 librarum, ut adeo exigua spirituum animalium vis eorum ope stupendo prorsum effectus edere queat. Vide quoque Cartesianum (*Tra-ctat. de hom. p. 2. cum not. D. de la Forge.*).

- 8.) Denique fieri non posse putant, ut anima dicta ratione motum in corpore efficiat, cum ipsi et corporis, nervorum, musculorumque conformatio, et modus impellendi spiritus ut huc potius, quam illuc affluant, prorsum ignotus sit.

Responsum Knutzenius suppeditat (*Syst. caus. eff. p. 143.*): *Concipite ab ingenioso quodam artifice fontem quemdam ad artis mechanicæ, et hydraulicæ amissim ita constructum esse, ut quamprimum asserculi, per quos aditus demum ad fontem datur, incidentium gressu deprimentur, occulto mechanismo variarum rotarum, sumumque ope sub asserebus absconditorum, atque aliae mirificæ species e fonte confestim prosiliunt, quales verb. gr. fontes Kircherus, Schottus, aliique describunt. Concipite jam tibi, puerulo ad hocce spectaculum admisso, dum hæc occurrit, Neptunum cum tridenti minaci obviam ferri; dum illac, Nereides, ex alia parte Glaucum marinum; alibi vero Delphinus, et sic porro puer iste mechanismi absconditi ignarus, nec ad omnia præsentia attentus non observabit se revera actione sua producere hosce effectus, observabit tamen, si adversus eam partem præcesserit, semper sibi hoc potius, quam aliud obviam fieri objectum: poterit igitur jam pro libitu hæc phaenomena moderari, ac si verb. gr. Neptunus, ac suscepti ejusdem tritocipitis contemplatione delectetur, efficere ut proleat, si scilicet versus certam plagam accurrat. Nemo dubitaverit puerum horum motum causam esse, ac actione sua phaenomena producere. Quæ hic dicuntur, videntur quoque aliqua experientia confirmari; experimur certe infantes tamen jam roboratis nonnihil organis instructos, nondum tamen solos satis utum gressum figere: an non fortasse istud inde provenit quod ipsorum mens scientiam experimentalem movendi, ac regendi suum corpus sibi nondum comparaverit?*

183
SECTIO III.

DE IDEARUM NATURA, ET ORIGINE.

QUOD SECTIONIS ARGUMENTUM?

CCII. Dixi, quantum philosopho licet de commercio animæ cum corpore; omnem tamen obscuritatem me sustulisse non proficior: sunt certe plura, quae illustratio egeret, ac imprimis quidem determinatio illa mentis ad percipienda objecta sensibilia per cerebri motiones effecta. Hæc rei non alunde, ac ex idearum natura, et origine penitus inspecta majus lumen accedere posse videtur: quam jam istud agam, ut primum breviter ostendam, quid de idearum natura, ac a perceptionibus discrimine sentiendum sit; tum excussis celebriorum philosophorum opinionibus in veram earum originem inquiream.

CAPUT I.

De Idearum ac Perceptionum Natura.

PERCEPTIO EST ACTIO ANIMÆ.

CCIII. *Perceptio est vera animæ actio.* Omnis vita in actione quadam omnium consensione consistit (conf. §. 159.); atqui vita animæ ex parte saltem in perceptione consistit: animam siquidem eum in statum redactam, ut nihil amplius percipere possit, jure mortuam diceremus: igitur perceptio est animæ actio.

Coroll. Anima igitur vi propria, et sibi ingentia perceptiones efficit. Schol. Eo nimirum fundamento, quo Cartesianorum (*Essai conf. Tent. hum. l. 2. ch. 12. §§. 1. 2.*) aliqui mixti volitiones in actibus animæ vitalibus habent, perceptiones quoque iis adnumerandas esse contendo. Lockium autem, qui animam in perceptionibus idearum simplicium, sive qualitatum sensibilibus recipiendis passim duntaxat petavit, non moror, quam altit, nullus est ponderis. Alit nimirum non esse in potestate mentis, ut novam quampiam ideam simplicem producat; sed id inde est, quia ipsa a cerebri motibus, qui ab objectis externis efficiuntur, ad has perceptiones elicendas determinari debet. Quod si denique quis eo progrediatur, ut animam quoque volendo agere inficietur, necesse erit, sibi animæ loco inertem sitpita inesse fateatur (conf. §. 156. sth.).

HABERE IDEAM, ET PERCIPERE IDEM EST.

CCIV. *Hoc ipso solum, quod mens habeat ideam ejusdem objecti, jam illud percipit.* Hoc ipso solum, quod mens habeat ideam ejusmodi objecti, jam illud sibi representat; idea quippe est representatio objecti in mente facta (§. 50. log.); sed hoc ipso solum, quod mens objectum quodpiam sibi representet, jam illud percipit, sibi enim representare, et percipere idem sonat (§. 3.); et